

Acceptare sau Intoleranta fata de Minoritati in Administratia Publica din Romania

Ioana Lupea, Societatea Academica din Romania

Maghiarii reprezinta cea mai numeroasa minoritate etnica din Romania: 1.431.807 de maghiari au fost inregistrati la recensamantul din 2002, adica 6,60% din populatia tarii. Cea mai mare comunitate traieste in Transilvania, mai ales in judetele Harghita (84.61%), Covasna (73.81%) si Mures (39.26%), cunoscute si sub denumirea de Tinutul Secuiesc. Din cauza istoriei complicate a Transilvaniei, romanii si maghiarii au detinut pe rand de-a lungul timpului rolul majoritatii si a minoritatii in cadrul acestei regiuni. Pe cale de consecinta, ambele comunitati si-au dezvoltat identitati competitive.

Uniunea Democrata a Maghiarilor din Romania (UDMR), principalul reprezentant al minoritatii maghiare, a fost infiintata in decembrie 1989 cu scopul de a „apara si reprezenta interesele comunitatii maghiare”. A initiat si a contribuit la procesul de legiferare si a imbunatatit statutul maghiarilor si a altor minoritati. Astfel, astazi Romania are un cadru legislativ si institutional solid impotriva discriminarii. Cu toate acestea, cele doua grupuri au dezvoltat versiuni contradictorii ale istoriei; amplificate de catre actorii politici, acestea au dus la o atmosfera de intoleranta si de neincredere ce s-a manifestat cu fiecare ocazie. Integrarea Romaniei in UE, sustinuta de Ungaria, a fost cel mai important obiectiv comun atat pentru romani, cat si pentru maghiarii din Transilvania dupa caderea lui Ceausescu, si acest lucru a marginalizat pentru o perioada scurta de timp rivalitatile istorice. Dar, odata ce a fost atins scopul comun, vechea adversitate a reaparut.

Astazi, interesele specifice (de exemplu electorale si populiste) atat ale politicianilor romani, cat si celor maghiari au manipulat si denaturat disputa etnica. Aceasta situatie este evidentiata de prezentul studiu de caz, un studiu care se centreaza pe executia simbolica a unui erou national roman de catre un tanar de etnie maghiara, angajat al serviciului taxelor si impozitelor din Tinutul Secuiesc, in cadrul unui proces simulat in timpul ceremoniei de comemorare a Zilei Revolutiei Maghiare ce a avut loc pe 15 martie, 2010. El a prezentat procesul si l-a condamnat la moarte pe revolutionarul roman pentru crimele sale impotriva maghiarilor din timpul Revolutiei de la 1848. Acest eveniment izolat a castigat proportii epice in sfera publica, a implicat toate canalele media, politicieni, institutii publice si a condus chiar la unele proteste de strada de mica intensitate.

Exemple & Analiza (principalele rezultate)

Prezenta in presa, discursul politic si corectitudinea procedurala. Filmul cu procesul a devenit principalul subiect de stiri in presa nationala din Romania in termen de doar cateva ore. Principalele canale de stiri din Bucuresti s-au concentrat asupra acestui eveniment, transformandu-l in subiectul cel mai „fierbinte” timp de trei luni. Politicienii romani s-au aflat in situatia de a putea alege felul in care sa il abordeze: fie ca un exemplu izolat care trebuia sa fie tratat de catre institutiile penale relevante sau, asa cum s-a si intamplat, ca pe un eveniment dramatic. Membri ai ambelor partide aflate in coalitia de guvernament din parlamentul roman, precum si cei ai partidelor de opozitie, au denuntat gestul din considerente nationaliste si 200 de persoane s-au adunat la mormantul eroului roman in semn de protest.

Institutiile cu atributii in domeniul penal si administrativ au actionat vizavi de acest caz cu o promptitudine neobisnuita si a transformat-o intr-o problema de stat. Cazul a fost transferat in numai cateva zile de la procurorii locali la Biroul Procurorului General si numarul de acuze era in crestere: instigare la discriminare, crima de expunere indecenta si de tulburare a ordinii si pacii publice. Dar, intr-o situatie aproape similara, atunci cand un grup de tineri romani au profanat o statuie a unui erou maghiar, institutiile abilitate au decis sa nu faca nimic.

De asemenea, Autoritatea pentru Taxe si Impozite, institutia publica in care „calaul” era angajat, l-a transferat de doua ori pe motive disciplinare (prima data in orasul in care eroul roman spanzurat in mod simbolic a trait in copilarie) si in cele din urma l-a concediat pentru ca acesta nu s-a prezentat la locul de munca, desi regulamentul institutiei prevede ca transferul se face numai cu acordul celui in cauza. Seful Autoritatii pentru Taxe si Impozite, un controversat politician al principalului partid de guvernament, a facut din acest caz o cruciada personala cu speranta ca va obtine mai multa simpatie din partea publicului daca va actiona cu fermitate chiar si prin incalcarea procedurilor institutionale, dar Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii (CNCD) a decis ca masurile sale nu au reprezentat o discriminare. O opinie separata a fost depusa la decizia CNCD in care autorii au considerat ca primul transfer a reprezentat o discriminare bazata pe opinie si nu pe etnie.

"Media a supradimensionat acest eveniment singular (caci un singur individ a participat la el, nu o multime) amplificand cu ajutorul oglinzilor ei amploarea fenomenului"

Vlad Mixich, jurnalist

"Presa nationala a acordat prea multa atentie acestui eveniment și a incercat sa creeze un conflict artificial intre comunitatile de romani si maghiari din Transilvania si a incercat sa generalizeze acest eveniment izolat pentru a crea impresia ca toti ungerii se comporta la fel" Antal

Arpad, Primar Sfântu Gheorghe

"Daca ungerii sunt victimele si romanii sunt agresorii, autoritatile publice minimalizeaza cazurile"

Csaba Asztalos, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii

Media si politicienii au exagerat si, pentru a isi mari audienta si popularitatea, au readus in mod deliberat in atentia publicului teama transgenerationala de a pierde Transilvania. Acest eveniment a fost legat in discursul public de chestiunea dublei cetatenii acordate de catre

Actorii publici - presa romaneasca, elita politica si institutiile - au insistat prin actiunile lor asupra complexului statului tanar (statul roman modern a fost fondat in 1918) caruia ii este teama de dezmembrare

statul ungar maghiarilor din Romania si, de asemenea, de pretentiile UDMR-ului pentru autonomia Tinutului Secuiesc. Prin generalizare, toti ungunii au fost acuzati de lipsa de loialitate fata de statul roman. Actorii publici - media romaneasca, elita politica si institutiile - au reiterat prin actiunile lor complexul statului-natiune tanar (statul roman modern a fost fondat in 1918) care se teme de dezmembrare, complexul descris de catre istoricul maghiar Istvan Bibo ca fiind principala provocare pentru statul roman.

„Blocajul mitologic”. Cazul angajatului autoritatii de impozite arata conflictul dintre naratiunile istorice ale romanilor si maghiarilor. De-a lungul ultimilor 20 de ani, Romania a fost scena unor scandaluri care au avut in prim plan statuile vazute ca simboluri nationale de natura excluzionara si care ridica probleme specifice, atat pentru romani, cat si pentru maghiari. Aceste provocari au fost numite de catre istoricul Lucian Boia „blocaj mitologic”. Prezenta romanilor si maghiarilor in tabere opuse in timpul Revolutiei de la 1848 este urata pana in prezent si in fiecare tara exista, pe scara larga, reprezentari sociale in care fiecare grup este victima celuilalt.

De-a lungul ultimilor 20 de ani, Romania a fost scena unor scandaluri care au avut in prim plan statuile vazute ca simboluri nationale de natura exclusivista si care ridica probleme specifice, atat pentru romani, cat si pentru maghiari. Aceste provocari au fost numite de catre istoricul Lucian Boia „blocaj mitologic”.

Elita politica maghiara, sustinuta de Budapesta, face uz de acest „blocaj mitologic” si pastreaza vie amintirea infrangerilor traumatice din istorie alaturi de mitul Epocii de Aur a Ungariei Mari si teama de asimilare de catre majoritatea romaneasca. Aceasta profetie a pierderii Transilvaniei este prezenta in discursul politic romanesc de la inceputul anilor 1990. Problema a fost introdusa imediat dupa Revolutia din decembrie 1989 de catre primul presedinte postcomunist al Romaniei, Ion Iliescu, care intr-un discurs televizat, a vorbit public despre anumite tendinte separatiste din Transilvania, la doar o luna dupa caderea lui Ceausescu. Iliescu a fost cel care a initiat trend-ul in politica post-comunista prin invocarea amenintarii separatiste. Intre timp amenintarea separatista si-a pierdut locul privilegiat in discursul politic romanesc, dar este reinviat ori de cate ori politicienii cred ca prin nationalism pot castiga voturi, asa cum s-a intamplat in cazul analizat.

Identitati concurente si chestiunea loialitatii. Sondajele de opinie realizate dupa 1990 vizavi de modul in care ambele grupuri isi definesc propria identitate arata ca maghiarii se raporteaza la criteriile etno-teritoriale, cei mai etnocentrici fiind cei care traiesc in Tinutul Secuiesc. Esecul maghiarilor sa isi asume civismul se datoreaza elitei maghiare care mentine comunitatea captiva prin acel „blocaj mitologic”. Retorica anumitor politicieni maghiari, din interiorul si din afara Romaniei, sustinuta de media maghiara, contribuie la consolidarea identitatii etnice ca un mijloc de protectie impotriva unui stat potential agresor, in detrimentul identitatii civice. Acest fapt este, de asemenea, legat de modul in care statul si majoritatea romaneasca formuleaza identitatea civica. Constitutional, Romania este un stat-natiune si simbolurile sale nationale majore (Imnul National, Ziua Nationala) se refera la luptele istorice dintre cele doua comunitati.

Dupa cel de al Doilea Razboi Mondial, etnicii maghiari din Romania a facut mai multe incercari de a obtine drepturile individuale si colective, inclusiv autonomia, care li s-au promis cu ocazia Unirii din 1918, cand Transilvania a devenit parte integranta a Romaniei. Intelegerea conform careia furnizarea unor drepturi mai substantiale minoritatii maghiare este conditionata de asumarea loialitatii fata de statul roman a fost facuta publica de catre multi intelectuali maghiari dupa Unirea din 1918. Dar pentru majoritatea etnicilor romani, limita de toleranta este mult mai mica, acestia fiind intoleranti chiar si fata de utilizarea limbii materne in public. In ceea ce priveste loialitatea, cel mai adesea, majoritatea asteapta mai mult de la minoritate decat de la sine. Prin intermediul mediei romanesti, a oamenilor politici si institutiilor de stat, majoritatea cere minoritatii sa afiseze o loialitate civica dincolo de obligatiile legale si isi exprima intoleranta fata de ceea ce considera a fi lipsa de loialitate maghiarilor fata de statul roman, prin intermediul simbolurilor sale nationale.

De la autonomia regionala la perspectiva unei amenintari la adresa sigurantei nationale. Desi maghiarii din Tinutul Secuiesc se confrunta cu aceleasi probleme ca si majoritatea romanilor, adica cele de natura economica, autonomia este promovata de politicienii si media ungureasca drept o solutie magica. Ideea autonomiei pare a fi singura care are un potential de mobilizare etnica a secuilor si aceasta este folosita de catre politicieni in interes electoral. Dar revedicarea autonomiei pentru Tinutul Secuiesc de catre maghiari pe baza dreptului istoric reinvie amintirile neplacute ale majoritatii si temerile lor de a pierde Transilvania, asa cum au fost intretinute de catre elita politica romaneasca. Teama de secesiune este, de asemenea, alimentata de precedentul Kosovo si pozitia oficiala adoptata de catre prim-ministrul ungar, un politician nationalist populist iubit de catre maghiarii din Transilvania. Acesta a schimbat Constitutia maghiara, al carui preambol

"Loialitatea mea fata de statul roman a fost des pusa sub semnul intrebarii, am fost martorul anumitor declaratii conform carora <un ungar nu va putea fi niciodata presedintele vreunei institutii precum Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii>. [...]"

Teste de patriotism sunt foarte comune, de la verificarea competentelor lingvistice vizavi de limba nationala a statului pana la pozitiile pe care le adopt cand rezolv cazuri sau cand reprezint in mod oficial institutia romana. Pot afirma ca minoritatea a adoptat cu timpul un sistem de protectie fata de aceste asteptari si stereotipuri [...] in general ca ungar esti supectat de tradare"

Csaba Asztalos, Consiliul National pentru Combaterea Discriminării

acum se refera la „natiunea maghiara”. Autoritatile centrale romane nu au acceptat nici macar utilizarea oficiala a numelui „Tara Secuilor”, desi multe documente oficiale ale guvernului se refera la alte regiuni geografice sub numele de „tara”: Tara Barsei, Tara Hategului, Tara Almajului. Politicienii romani incearca sa evite cu orice pret discutia despre autonomia Tinutului Secuiesc, respingand aceasta posibilitate de la inceput.

Problema autonomiei poate fi interpretata ca o „dilema a sigurantei societatii”, asa cum este descrisa de catre Paul Roe (vezi raportul ACCEPT PLURALISM). Autonomia, vazuta de catre elita maghiara drept un instrument menit sa pastreze identitatea si siguranta comunitatii sau, atunci cand este utilizata in mod retoric, drept o parte a unui discurs menit sa mobilizeze electoratul etnic, este perceputa de majoritate ca o amenintare la adresa identitatii nationale, la pentru a statului suveranitatii si unitatii. Pentru a se apara, majoritatea poate recurge la contramasuri. Elita politica maghiara a vazut in propunerea de reforma administrativ teritoriala facuta de catre presedintele roman o astfel de contramasura la o serie de evenimente care a dominat dezbaterile publice in primavara anului 2011. Executarea simbolica a eroului roman, juramentul depus de catre autoritatile locale din judetele secuiesti pentru a obtine cetatenia maghiara, deschiderea unui birou regional al Tinutului Secuiesc la Bruxelles, toate aceste evenimente au fost prezentate de catre elita politica si media din Romania drept amenintari la identitatea nationala, la unitatea si siguranta statului. Fara sustinerea vreunei analize tehnice sau de impact, discutiile publice din jurul propunerii de reforma administrativ teritoriala s-au axat pe statutul celor trei judete secuiesti – Harghita, Covasna si Mures – pe care partidul de guvernament le vedea ca fiind integrate in doua regiuni cu o majoritate romana, pe cand UDMR dorea ca acestea sa fie reunite intr-o singura regiune.

„Blocajul mitologic” impreuna cu competitia intre identitatile romanilor si maghiarilor care au fost intretinute si exacerbate de catre politicieni (antreprenori politici), a amanat si va continua sa impiedice reforma administrativ-teritoriala a Romaniei conform modelelor europene.

Mesaje Cheie pentru Autoritatile Nationale

- **Proiecte comune.** Proiecte comune ar trebui sa fie puse in pentru a mobiliza ambele comunitati si de a reduce atat neîncrederea reciproca, cit si intoleranta. Promovarea unor astfel de proiecte comune, la nivel micro si macro, ar putea avea drept efect destigmatizarea cerintelor minoritatii si consolidarea identitatii civice a maghiarilor.

- **Reprezentarea proportionala.** Desi UDMR este un partid de guvernament sau colaboreaza cu guvernul din 1996, speranta nutrita de catre multi specialisti fata de dezvoltarea treptata a unui model bazat pe intelegere reciproca si pe impartirea puterii este inca foarte departe. Reprezentarea proportionala a minoritatilor in administratia publica de la nivel guvernamental la institutiile sub-statale este o solutie recomandata pentru a disipa teama de asimilare de catre majoritate si, de asemenea, pentru a consolida identitatea civica a minoritarilor.

- **O noua zi nationala.** Un gest mic, dar semnificativ merit a ajuta cele doua comunitati a depasi treptat traumele istorice si blocajul mitologic ar putea fi schimbarea Zilei Nationale a Romaniei. In ultimul an, a existat o dezbatere in jurul acestei propuneri, deoarece data existenta pentru celebrarea zilei nationale are un caracter de excludere si a fost criticata de catre cercetatori din ambele comunitati. Sugestia ar fi celebrarea Zilei Nationale in jurul unui eveniment istoric, care sa reflecte interesele celor doua grupuri, romani si maghiari. Doua optiuni au fost prezentate: celebrarea revolutiei antitotalitare din 1989 si data la care Romania a devenit membra a Uniunii Europene.

Metodologia

Analiza cazului Csibi Barna se bazeaza pe interviuri cu persoane relevante din Bucuresti si judetul Covasna, analiza discursului (presa si declaratii publice ale functionarilor si oamenilor politici) si cercetare de arhiva. Autorii au efectuat sapte interviuri, cu urmatoarele persoane: Csibi Barna, oficiali de rang inalt din institutiile locale si nationale ale administratiei romanesti, un istoric, un sociolog si un jurnalist care este specializat in aspecte referitoare la relatiile interetnice. In urma discutiilor cu reprezentanti ai administratiei judetului Covasna am reusit sa obtinem informatii cu privire la ponderea locurilor de munca detinute de minoritatea maghiara in institutiile de stat locale si judetene, povestile din spatele experientei lor ca etnicii maghiari ce detin functii de rang inalt, precum si o descriere detaliata a cazului si a temei generale.

Analiza presei s-a concentrat pe o naratiune a cazului Csibi Barna; au fost luate in considerare articole de stiri de la toate ziarele tiparite si online de mare circulatie si inregistrari de emisiuni TV. Raspunsul politicianilor romani si maghiari la cazul domnului Barna a fost studiat pe baza transcrierilor oficiale ale facute in urma audientei parlamentare din 16 martie 2011, a unor articole de ziare, stiri oferite de agentii de presa si inregistrari ale emisiunilor de televiziune. Raspunsul oficial a fost urmarit prin deciziile care au fost luate si a fost analizat modul in care acesta a respectat legislatia si in combinatie cu justificarea publica data de catre actorii relevanti.

Lecturi suplimentare

- ACCEPT PLURALISM National Case Studies of Challenges to Tolerance in Political Life – LUPEA, Ioana; MUNGIU-PIPPIDI, Alina; IORDACHE, Narcis “*Acceptance or Lack of Tolerance towards Minorities in Romanian Public Administration*” available at <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/22314>
- Culic, Irina, 2001. *Nationhood and Identity. Romanians and Hungarians in Transylvania in Nation Building and contested identities: Romanian and Hungarian case studies* Edited by: Balázs Trencsényi, Dragos Petrescu, Cristina Petrescu, Constantin Iordachi and Zoltán Kántor. Budapest: Regio Books
- Gallagher, Tom, 1999. *Democratie si Nationalism in Romania 1989-1998 (Democracy and nationalism in Romania 1989-1998)*. Bucharest: All
- Mungiu Pippidi, Alina, 1999. *Transilvania subiectiva (Subjective Transylvania)*. Bucharest: Editura Humanitas
- Salat, Levente, 2007. *Prevailing identity structures and competing ethnopolitical strategies in Transylvania*. Hungarian Studies

Identitatea proiectului

Acronim:	ACCEPT PLURALISM
Titlu:	Toleranta, Pluralism si Coeziune Sociala: Reactia la provocarile secolului 21 in Europa
Scurta descriere:	<p>ACCEPT PLURALISM investigheaza cat de multa diversitate culturala poate fi acceptata in cadrul democratiilor liberale si seculare din Europa. Notiunile de toleranta, acceptare, respect si recunoastere sunt esentiale pentru proiect. ACCEPT PLURALISM se centreaza atat pe grupuri minoritare native, cat si imigrante.</p> <p>Printr-o analiza comparativa, teoretica si empirica, proiectul studiaza indivizi, grupuri sau practici pentru care se solicita toleranta, dar care nu ar trebui tolerate; pe care le dezaprobam, dar care ar trebui sa fie tolerate si pentru care cerem sa trecem dincolo de toleranta si sa ajungem la respect si recunoastere.</p> <p>In special, investigam cand, ce si cine (nu) este tolerat/respectat in 15 tari europene; de ce acest lucru se intampla in fiecare caz; motivele invocate de catre diferiti actori sociali pentru a (nu) tolera/respecta anumite grupuri minoritare/persoane fizice si practici specifice.</p> <p>Proiectul analizeaza practici, politici si institutii si produce mesajele cheie pentru actorii responsabili pentru deciziile politice cu scopul de a face societatile europene sa manifeste mai mult respect fata de diversitate.</p>
Website:	www.accept-pluralism.eu
Durata:	Martie 2010-mai 2013 (39 de luni)
Finantare:	Proiect colaborativ de anvergura mica si medie
Contributia UE:	2,600,230 euro, acord de grant nr. 243837
Consortiu:	19 parteneri (15 tari)
Coordonator:	European University Institute (Robert Schuman Centre for Advanced Studies)
Responsabil:	Prof. Anna Triandafyllidou
Ofiter Comisia Europeana:	Ms Louisa Anastopoulou, Ofiter de proiect